

وزارت بهداشت و درمان آموزش پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی آستان قدس

دانشکده پزشکی

گروه آموزشی روانپزشکی

طرح دوره

دوره بالینی کارورزی روانپزشکی

تهیه کننده: دکتر نیلوفر صفایی

گروه آموزشی روانپزشکی

با همکاری

دفتر توسعه آموزش بالینی (EDO)

بهار ۱۴۰۲

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی سمنان

دانشکده پزشکی

گروه آموزشی روانپزشکی

عنوان برنامه : کارورزان بالینی بخش روانپزشکی

طول دوره : یک ماه

محل برگزاری : مرکز آموزشی درمانی کوثر سمنان

(بخش روانپزشکی - اورژانس - درمانگاه)

فهرست مطالب

- مقدمه
- معرفی و ساختار کلی دوره
- اهداف آموزشی:
- هدف کلی
- اهداف اختصاصی در سه حیطه دانش - نگرش - عملکرد (مهارت)
- جدول تعیین میزان یادگیری نحوه اداره (management) موارد مهم و شایع بیماریهای روانپزشکی (عناوین دانستنی)
- جدول تعیین میزان کسب مهارتهای عملی در Procedure های بخش روانپزشکی (عناوین توانستنی)
- وظایف حرفه ای و اخلاقی کارورزان
- شرح وظایف و تمرینات طول دوره کارورزان پزشکی
- جدول فعالیتهای آموزشی بخش در هر هفته
- روش تدریس (روشهای عمده آموزش کارآموزان در بخش روانپزشکی)
- سنجش و ارزیابی دانشجو
- منابع و کتب علمی

❖ مقدمه :

بنام او که جان را فکرت آموخت

امروزه با کمک فن آوری های نوین و مبتنی بر دانش آموزش پزشکی در جهان دچار تحولات زیادی شده است . برنامه های تحول و نو آوری در آموزش های علوم پزشکی در جهت همگام شدن با پیشرفت های جهانی در زمینه آموزش پزشکی و نیز پاسخگویی به نیازهای جامعه است . در این راستا تهیه طرح درس توسط اعضای هیئت علمی که یک ضرورت غیر قابل انکار است ، لذا گروه روانپزشکی دانشکده پزشکی سمنان جهت ارتقاء کیفی آموزش و شفاف سازی فرایند یادگیری با همکاری و پشتیبانی دفتر توسعه آموزش بالینی (EDO) دانشکده پزشکی اقدام به تدوین و تهیه طرح درس نموده است .

مجموعه حاضر در اثر تلاش های گسترده و جلسات متعدد اعضای محترم هیئت علمی گروه روانپزشکی با کارشناس ارشد آموزش پزشکی دفتر توسعه آموزش بالینی (EDO) به انجام رسیده است این مجموعه مشتمل بر اهداف اختصاصی دوره در سه حیطه نگرش – دانش و عملکرد (مهارت) و جداول میزان کسب یادگیری و مهارت و فعالیتهای آموزشی و تمرینات طول دوره و شیوه ارزشیابی و سنجش دانشجویان میباشد . همچنین رئوس مطالب دوره بالینی کارورزی با تعیین محتوی (عناوین دانستنی و توانستنی) مشخص شده است .

انتظار می رود اساتید گرانقدر با توجه به تلاش و زحمات زیادی که در تهیه این طرح درس کشیده اند با هدایت برنامه های آموزشی خود بر اساس طرح درس تدوین شده امکان فراگیری محتوی برنامه را برای دانشجویان فراهم سازند .

در پایان از کلیه اعضای محترم هیئت علمی گروه روانپزشکی که مجدداً در تدوین و تهیه مجموعه حاضر با همدلی و همفکری سعی وافر داشتند ، تشکر و قدردانی می نمایم .

دکتر بهناز بهنام

گروه روانپزشکی دانشکده پزشکی سمنان

❖ معرفی رشته روانپزشکی

روانپزشکی رشته ای از علوم پزشکی است که به سبب شناسی ، علامت شناسی ، تشخیص ، طبقه بندی، پیش آگهی ،پیشگیری ،درمان و بازتوانی جامع اختلالات و مشکلات حاد و مزمن روانپزشکی در تمام سنین که علایم عمده آن اختلال در رفتار ، احساس و تفکر انسان است، می پردازد.

اساتید گروه روانپزشکی

مدیر گروه روانپزشکی	خانم دکتر بهناز بهنام
عضو هیات علمی گروه روانپزشکی	خانم دکتر نیلوفر صفایی
متخصص روانپزشکی	خانم دکتر صباحت لواف
متخصص روانپزشکی	خانم دکتر یاسمن زاهدی

❖ ساختار کلی دوره

نام درس : روانپزشکی

1- تعریف دوره :

برنامه آموزش ضروری مقطع کارورزی بخش روانپزشکی جهت دانشجویان پزشکی

2- طول دوره : یک ماه

3- مدت زمان آموزش در طول دوره : حداقل زمان حضور دانشجویان در بخش های بالینی از ساعت ۷ صبح لغایت ۱۳:۳۰ ظهر و ۶

روز در هفته از شنبه تا پنج شنبه می باشد .

4- هدف کلی دوره : کسب دانش ، نگرش و مهارت لازم در زمینه بیماری های روانپزشکی و بهداشت روان ، هم چنین تشخیص و درمان

بیماریهای روانپزشکی و توانایی ارجاع بیماران به سطوح تخصصی توسط کارورزان روانپزشکی .

5- اهداف اختصاصی (پیامد مورد انتظار از برنامه آموزشی کارورزان)

در سه حیطة: الف:شناختی(دانش) ب:عملکرد (مهارت) ج: نگرش

الف -حیطه دانش :

- دانش نظری مصاحبه با بیمار ، ارزیابی خطر ، اصول تشخیص افتراقی و برنامه درمانی را دارا باشد.
- بیماری های عمده روانپزشکی طبق طبقه بندی های رایج DSM و جدول محتواها اعم از علت شناسی ، همه گیر شناسی ، تشخیص سیر ،پیش آگهی و درمان را بداند و تشخیص دهد.
- اورژانس های روانپزشکی و نحوه مراقبت های اولیه و اصول درمان را بداند و انجام دهد .
- تاثیر متقابل عوامل زیست شناختی ، روانشناختی و اجتماعی (bio psychosocial) را بر بیماری ها بداند و تشخیص دهد .
- بیماری های رایج روانپزشکی در کشور و شیوع آن ها را بداند.
- برنامه های بهداشت روان ایران و نحوه ارائه آنها را بداند .
- موارد ارجاع و مشاوره در حیطه بیماریهای روانپزشکی را بداند و انجام دهد.
- داروهای رایج روانپزشکی و اثرات درمانی آنها ، عوارض جانبی آنها و تداخلات شایع داروهای روانپزشکی را بداند و تشخیص دهد.

جدول تعیین میزان یادگیری نحوه اداره (management) موارد مهم و شایع بیماریهای روانپزشکی (عناوین دانستنی)

دیف	عنوان و محتوای آموزشی موارد مهم و شایع بیماریهای روانپزشکی (جهت کارورزان پزشکی)
۱	بتواند کلیات روانپزشکی و بهداشت روان و طبقه بندی رایج در روانپزشکی را تعریف و لیست کند.
۲	قادر باشد یک مصاحبه ساختار یافته همراه با تکنیک های مصاحبه را انجام دهد.
۳	بتواند رشد روانی و چرخه طبیعی زندگی را بشناسد و تعریف کند.
۴	توانایی تشخیص مسائل روانپزشکی در بیماریهای جسمی را کسب نماید.
۵	توانایی تشخیص مشکلات جسمی در بیماریهای روانی را کسب نماید.
۶	توانایی تشخیص انواع اختلالات خواب را کسب و توانایی درمان های دارویی و غیر دارویی مختلف را بدست آورد .
۷	بتواند انواع اختلالات شخصیتی را شناسایی و تشخیص دهد و درمانهای ابتدایی و مدیریت کنترل آنها را بدست آورد .
۸	بتواند انواع و علائم اختلالات خلقی شامل (اختلال افسردگی عمده ؛ اختلال افسرده خویی ، اختلال خلقی دو قطبی ، سوگ و فقدان ، اختلال تطابق ، اختلال پیش قاعدگی ، اختلال افسردگی و پسیکوز پس از زایمان را بیان کند و سبب شناسی ،تشخیص افتراقی ، پیش آگهی و تدابیر درمان دارویی و غیر دارویی هر یک را بداند .
۹	بتواند اختلال اضطرابی و انواع آن شامل (اختلال اضطرابی منتشر ، اختلال هراس ، اختلال ترس ، اختلال استرس پس از سانحه) را تعریف کند و علائم ، سبب شناسی ، تشخیص افتراقی ، پیش آگهی و تدابیر درمانی دارویی و غیر دارویی هر یک را فهرست نماید .
۱۰	بتواند اختلال وسواسی جبری و اختلالات مرتبط(اختلال کندن مو، اختلال بدریخت انگاری، اختلال ذخیره سازی و اختلال خراش پوست) را تعریف کند و علائم ، سبب شناسی ، تشخیص افتراقی ، پیش آگهی و تدابیر درمانی دارویی و غیر دارویی هر یک را فهرست نماید .
۱۱	بتواند اختلالات اسکیزوفرنی و سایر اختلالات پسیکوتیک را تعریف کند و علائم ، سبب شناسی ، تشخیص افتراقی ، پیش آگهی و تدابیر درمان دارویی و غیر دارویی هر یک را فهرست نماید .
۱۲	توانایی شناسایی مواد شایع مورد سوء مصرف ، علائم سوء مصرف ، اعتیاد و ترک را داشته باشد و در مورد پیشگیری ، درمانهای دارویی ، غیر دارویی و اجتماعی توانایی لازم را کسب نمایند .
۱۳	بتواند انواع و علائم اختلالات سوماتوفورم شامل (اختلال جسمانی سازی ، اختلال تبدیلی ، اختلال بد شکلی بدن ، اختلال خود بیمار انگاری) را تعریف و توصیف کند و سبب شناسی ، تشخیص افتراقی ، پیش آگهی ، تدابیر درمان دارویی و غیر دارویی هر یک را فهرست نماید .
۱۴	بتواند اختلالات شناختی شامل دمانس و دلیریوم را شناسایی و درمانهای دارویی و غیر دارویی آن ها را بداند .
۱۵	قادر باشد اورژانس های روانپزشکی شامل خودکشی و دگر کشی ، خشونت را بشناسد و جهت درمان آنها برنامه ریزی مناسب را ارائه دهد .
۱۶	بتواند انواع و علائم مربوط به اختلالات روانپزشکی کودک و نوجوان شامل (اختلال بیش فعالی کم توجهی ، اختلال سلوک ، اختلال تیک ، بی اختیاری ادرار و بی اختیاری مدفوع ، عقب افتادگی ذهنی) را بیان کند و سبب شناسی ، تشخیص افتراقی ، پیش آگهی و تدابیر درمانی دارویی و غیر دارویی هر یک را فهرست نماید .

ب) حیطة مهارت :

- توانایی مصاحبه بالینی
- مهارت گوش دادن موثر و ارتباط مناسب با بیمار در گروههای سنی مختلف
- مهارت دریافت پیام های کلامی و غیر کلامی بیمار
- توانایی همدلی و ارتباط بدون قضاوت با بیمار
- توانایی کنترل بیماران اورژانسی
- مدیریت بیمارانی که با پرخاشگری و رفتارهای خطرناک به اورژانس مراجعه می کنند و یا در بخش ها دچار پرخاشگری و رفتارهای آسیب رسان می شوند .
- توانایی تجویز منطقی و درست داروهای روانپزشکی برای بیماران
- توانایی شناخت عوارض دارویی و درمان مناسب آنها
- توانایی پیگیری دقیق و درست بیماران بستری و سرپایی
- توانایی ارتباط مناسب با خانواده بیمار و دادن اطلاعات لازم به آنها در خصوص بیماری
- توانایی ارتباط مناسب با بیمار و دادن اطلاعات لازم به او در مورد بیماری
- توانایی اخذ شرح حال دقیق، طرح تشخیص های افتراقی و درمانی

جدول تعیین میزان کسب مهارتهای عملی در Procedure های بخش روانپزشکی (عناوین توانستنی)

دیف	عنوان و محتوای آموزشی مهارتهای عملی (جهت کارورزان پزشکی)
۱	اخذ شرح حال دقیق، طرح تشخیص های افتراقی و درمانی
۲	معاینه بالینی بیماران روانپزشکی
۳	انجام مصاحبه بالینی
۴	مدیریت و کنترل موارد اورژانسی و بیماران با پرخاشگری و رفتارهای خطرناک
۵	تجویز منطقی و درست داروهای روانپزشکی
۶	برقراری ارتباط مناسب با بیمار و خانواده و سایرهمراهان و دادن اطلاعات لازم در مورد بیماری
۷	توانایی مهارت ارتباطی مناسب و موثر شامل مهارت گوش دادن، همدلی و ...

ج - حیطة نگرش :

- نگرش مناسب نسبت به بیماران بعنوان یک انسان ارزشمند و نگرش مناسب به بیماریهای روانی همانند سایر بیماریهای طبی
- نگرش زیستی روانشناختی اجتماعی معنوی نسبت به بیماریهای روانپزشکی
- نگرش صحیح نسبت به پیش آگهی بیماریها و عود آنها و پاسخ به درمانهای دارویی و غیر دارویی
- نگرش و توان لازم نسبت به رازداری و حفظ اسرار بیماران
- نگرش مناسب نسبت به داروهای روانپزشکی کسب کند و تلاش در جهت اصلاح باورهای اشتباه جامعه
- برقراری ارتباط انسانی و حرفه ای با بیماران روانپزشکی و خانواده آنها، و تلاش در جهت به بهبود کیفیت زندگی آنان

❖ وظایف حرفه ای و اخلاقی کارورزان :

- برقراری ارتباط مناسب با بیمار و همراهان او
- کسب اجازه از بیمار برای مصاحبه و انجام معاینه
- احترام گذاشتن به بیمار
- نصب کارت شناسایی
- وضعیت ظاهری آن ها با شئون حرفه ای پزشکی مطابقت داشته باشد .
- به اساتید ، همکاران ، پرسنل و مسئولین احترام بگذارند .
- کسب تجربه در گرفتن شرح حال صحیح و جامع از بیماران
- کسب تجربه در مصاحبه با بیماران
- اخذ صحیح شرح حال کامل بالینی و ثبت آن در پرونده در اورژانس و درمانگاه و بخش ها با نظارت اساتید
- آشنایی با ارزش ثبت مستندات در پرونده بیماران
- مطالعه دقیق بیماران از رفرنس های معرفی شده توسط اساتید بخش
- انجام تکالیف دیگر به تشخیص اساتید
- انجام کشیک ها براساس تعداد کارورزان و نیاز بیمارستان

❖ شرح وظایف و تمرینات طول دوره کارورزان پزشکی:

- 1- کارورزان در اولین هفته دوره آموزشی در کلاس توجیهی که توسط اساتید گروه تشکیل می شود شرکت می کنند . در این جلسه آنان با برنامه های آموزشی و مقررات بخش آشنا و اهداف آموزشی برای آنان تبیین و در گروه های مختلف تقسیم می گردند.
- 2- کارورزان هر روز از ساعت ۷ تا ۱۳:۳۰ در بخش حاضر خواهند بود.
- 3- جلسات ECT روزهای یکشنبه، سه شنبه و پنجشنبه هر هفته (حتی در روزهای تعطیل رسمی) برقرار بوده و تمامی کارورزان در اولین روز ECT راس ساعت ۷:۳۰ در اتاق مخصوص این درمان حاضر خواهند بود و با فرایند کار و شرح وظایف خود آشنا خواهند شد.
- 4- در جلسات بعدی ECT حداقل دو نفر از کارورزان هر روز از ساعت ۷ در اتاق مخصوص این درمان حاضر بوده و وظایف محوله را انجام خواهند داد.
- 5- بیماران بین ساعت ۸ تا ۹ هر روز وسط کارورز مربوط به خود ویزیت خواهند شد و ضمن مصاحبه و ثبت نت روزانه بیمار، امور درمانی مربوطه پیگیری خواهد شد.
- 6- مسئولیت بیمار از ساعت ۸ تا ۱۳:۳۰ بر عهده کارورز مربوط به خود است و امور آموزشی و درمانی مربوط به بیمار توسط همین فرد طبق قوانین بخش و صلاحدید استاد مربوطه پیگیری می شود. نماینده کارورزان هر دوره مسئول تعیین کارورز هر بیمار تحت نظارت اساتید می باشد و بدیهی است که هیچ یک از بیماران بستری تا زمان حضور در بخش نباید بدون مسئول باشند.
- 7- همه کارورزان در روزهای شنبه ، یکشنبه، سه شنبه و چهارشنبه از ساعت ۹ تا ۱۰ در کلاس آموزشی بر اساس برنامه تنظیم شده شرکت میکنند. با توجه به اینکه کلاس به صورت تعاملی برگزار میگردد، لازم است کارورزان ضمن آشنایی با موضوع کلاس، پیش از برگزاری کلاس در مورد آن مطالعه کنند.
- 8- همه کارورزان در روزهای شنبه تا چهارشنبه از ساعت ۱۰ تا ۱۱ در راند آموزشی بر اساس گروههای تقسیم شده در ابتدای دوره شرکت می کنند. در راند آموزشی بیماران بستری در بخش توسط دانشجو و کارورز مربوطه معرفی شده و در مورد علامت شناسی، تشخیص افتراقی و روشهای درمانی بحث می شود. بنابراین لازم است شرح حال و نت های روزانه بیماران قبل از شروع راند آموزشی در پرونده بیمار ثبت شده و برای معرفی آماده باشد و هر یک از کارورزان در مورد تشخیص و درمان بیمار خودش مطالب آموزشی لازم را آماده کند.
- 9- همه کارورزان در روز دوشنبه در برنامه آموزشی گزارش صبحگاهی و بیمارنما که با نظارت یکی از اساتید بخش برگزار میگردد شرکت می کنند. در این جلسه نحوه ارتباط با بیمار، اخذ شرح حال، تشخیص افتراقی و نقشه درمانی بیماران در قالب بیمار نما تمرین و تکرار می شود.
- 10- همه دانشجویان بر اساس برنامه در روزهای شنبه ، یکشنبه، سه شنبه و چهارشنبه از ساعت ۱۱ تا ۱۳:۳۰ در درمانگاه آموزشی به همراه اساتید حاضر میشوند. لازم است کارورزان به همراه دانشجویان ضمن آشنایی با اصول اخذ شرح حال و ثبت پرونده های درمانگاهی، از بیماران مصاحبه انجام داده و موارد را به استاد و سایر همکاران معرفی نمایند. در درمانگاه در مورد نقشه درمانی بیمار و نحوه پی گیری بیماران سرپایی نیز بحث خواهد شد.
- 11- کار آموزان موظف هستند با بیماران بستری در بخش مصاحبه و شرح حال کامل بیمار را طبق فرمت استاندارد در پرونده ثبت نمایند.

12- کارآموزان موظف هستند براساس تعداد کارورزان هر دوره تعدادی کشیک ۲۴ ساعته در طول روتیشن داشته و ضمن ویزیت بیماران بخش و اورژانس، پس از اخذ شرح حال دقیق، موارد را به استاد آنکال روانپزشکی ارائه و دستورات ایشان را اجرا نمایند.

13- کارورزان کشیک موظف به پیگیری امور درمانی بیماران بستری در ساعات عصر و شب می باشند و لازم است در مواردی که بیمار دچار مسئله ای در بخش می باشد، بر بالین بیمار حاضر شده و ضمن معاینه بیمار و ثبت نت در پرونده، مورد را به استاد آنکال اطلاع داده و دستورات ایشان را اجرا نمایند.

14- کارآموزان موظف هستند ضمن رعایت ادب و احترام، با اساتید، پرسنل، همکاران و مسئولین مرکز در پیشبرد اهداف آموزشی و درمانی همکاری کنند.

15- لازم است کارورزان فعایتهای خود را در لوگ بوک ثبت و در طول دوره آموزشی به اساتید ارائه نمایند.

❖ مقررات مربوط به حضور و غیاب:

- غیبت : عدم حضور کارورزان در ساعات آموزشی بدون کسب اجازه و اطلاع قبلی غیبت محسوب می گردد.
- مرخصی : کسب اجازه بصورت کتبی از مدیر گروه و با هماهنگی مسئول آموزش کارورزی مرخصی محسوب می شود .
- به ازای هر یک روز غیبت ، یک نمره از نمره کارورزی کسر می گردد.
  - غیبت بیش از ۱۰ درصد ساعات موظف بخش منجر به تجدید دوره خواهد شد.
  - تعداد مرخصی مجاز کارورزان ۲ روز در ماه می باشد .

جدول فعالیتهای آموزشی بخش در هر هفته

پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	ساعت
ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	ویزیت بیماران بستری و تکمیل پرونده	۸-۹
راند آموزشی	کلاس آموزشی	کلاس آموزشی	گزارش صبحگاهی	کلاس آموزشی	کلاس آموزشی	۹-۱۰
پیگیری امور مرتبط با بیماران	راند آموزشی	راند آموزشی	راند آموزشی	راند آموزشی	راند آموزشی	۱۰-۱۱
	درمانگاه آموزشی	درمانگاه آموزشی	بیمارنما	درمانگاه آموزشی	درمانگاه آموزشی	۱۱-۱۳:۳۰

- از ساعت ۱۱-۱۰ کارورزان بر اساس تقسیم بندی و برنامه استاد در راند مربوطه حاضر می شوند .
- روزهای یکشنبه، سه شنبه و پنجشنبه حد اقل دو نفر از کارورزان بر اساس برنامه کشیک از ساعت ۷ صبح تا پایان ECT در اتاق مربوطه حاضر خواهند بود. تاخیر یا غیبت هر یک از کارورزان موظف در زمان ECT منجر به غیبت در کل روز است.

❖ روشهای عمده آموزش کارورزان در بخش روانپزشکی :

- آموزش در بالین بیماران بستری در بخش در حضور اساتید و دستیاران
- آموزش بر اساس بیمار نما
- آموزش در کلاس های روزانه
- آموزش در راند عمومی اساتید
- خود یادگیری (اخذ شرح حال ، معاینه و مطالعه شخصی)
- آموزش در کشیک ها زیر نظر اساتید
- آموزش در درمانگاه آموزشی زیر نظر اساتید

❖ سنجش و ارزیابی دانشجو :

- ارزیابی شفاهی در انتهای ماه توسط اساتید (OSCE)
- ارزیابی کتبی در پایان دوره
- ارزیابی توسط استاد که بر اساس فعالیت کارورز در طول ماه و log book
- حضور منظم در برنامه های آموزشی و درمانی

❖ منابع و کتب علمی:

درسنامه روانپزشکی بالینی و علوم رفتاری
فصل درمانهای زیست شناختی از کتاب خلاصه روانپزشکی کاپلان و سادوک